

ТИПОЛОГІЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ АВТОРИТАРНИХ ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ

©2023 ПАНОВА І. О., БАГІНСЬКА А. В.

УДК 342.392:321.64
JEL: E61; E69; F50; F59; F68

Панова І. О., Багінська А. В. Типологія та характеристики авторитарних політичних режимів

Останніми десятиліттями зростання авторитарних режимів у різних країнах світу стало помітною тенденцією. Цей процес породжує питання про вплив даних режимів на міжнародні відносини, демократичні цінності, права людини та міжнародний порядок загалом. Важливо зазначити, що авторитарні політичні режими мають широкий спектр варіацій, від тоталітарних систем, де влада повністю контролюється однією особою або групою, до більш м'яких форм, де авторитет влади базується на інших чинниках, таких як воєнна сила або легітимність. Предметом дослідження в статті є політичні режими. Мета полягає в дослідженні типології та характеристик авторитарних політичних режимів. У статті було використано загальнонаукові методи: історичного аналізу та дослідження, щоб проілюструвати приклади авторитарних режимів. Це дозволяє з'ясувати причини появи й еволюції авторитаризму, а також розуміти його вплив на суспільство та політику. Загальнонауковий підхід дозволяє систематично дослідити та проаналізувати типологію та характеристики авторитарних політичних режимів, висвітлюючи комплексне розуміння цієї складної проблематики. Виявлено основні характеристики авторитарних політичних режимів; виокремлено специфіку функціонування авторитарних режимів та їхній вплив на суспільство. Здійснено аналіз різних типів авторитарних політичних режимів, який сприяв кращому розумінню різноманітності авторитаризму та встановлено його особливості. У результаті дослідження зроблено висновки: оцінка типології авторитарних режимів є важливим для визначення потенційних викликів та небезпек, які вони можуть створити для демократії, прав людини та стабільності в суспільстві. Це допомагає політикам, дослідникам і суб'єктам міжнародних відносин розробляти ефективні стратегії збереження демократичних цінностей і протидії авторитаризму. Дослідження авторитарних політичних режимів вказує на необхідність посилення міжнародних зусиль щодо популяризації демократії, захисту прав людини та сприяння демократичним цінностям. Інтернаціональна співпраця та підтримка можуть відіграти важливу роль у поширенні демократичних цінностей і зміцненні резистентності проти авторитаризму.

Ключові слова: авторитаризм, авторитарний політичний режим, політичне правління, демократія, демократичні цінності.

Бібл.: 21.

Панова Ірина Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: iryna.panova@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1975-5644>

Багінська Анастасія Віталіївна – студентка, кафедра туристичного бізнесу та країнознавства, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: xa12749965@student.karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7013-1150>

UDC 342.392:321.64
JEL: E61; E69; F50; F59; F68

Panova I. O., Bahinska A. V. Typology and Characteristics of Authoritarian Political Regimes

In recent decades, the evolution of authoritarian regimes in different countries of the world has become a noticeable trend. This process raises questions about the impact of these regimes on international relations, democratic values, human rights, and the international order as a whole. It is important to note that authoritarian political regimes have a wide range of variations, from totalitarian systems, where power is completely controlled by one person or group, to milder forms, where the authority of power is based on other factors, such as military power or legitimacy. The subject of research in the article are political regimes. The aim is to investigate the typology and characteristics of authoritarian political regimes. The article uses general scientific methods: historical analysis and research to illustrate examples of authoritarian regimes. This allows us to find out the reasons for the emergence and evolution of authoritarianism, as well as to understand its influence on society and politics. The general scientific approach has proved itself useful in systematic researching and analyzing the typology and characteristics of authoritarian political regimes, highlighting a comprehensive understanding of this complex problem. The main characteristics of authoritarian political regimes are revealed; the specifics of functioning of authoritarian regimes and their impact on society are allocated. An analysis of different types of authoritarian political regimes has been carried out, which helped to a better understanding of the diversity of authoritarianism; also features of the latter have been determined. As a result of the study, conclusions are drawn as follows: a estimated typology of authoritarian regimes is important for identifying potential challenges and dangers that they can create for democracy, human rights, and stability in society. This can be helpful for politicians, researchers and actors of international relations in developing some effective strategies for preserving democratic values and countering authoritarianism. The study of authoritarian political regimes points to the need to strengthen international efforts to promote democracy, protect human rights, and promote democratic values. International cooperation and support can play an important role in spreading democratic values along with strengthening resistance against authoritarianism.

Keywords: authoritarianism, authoritarian political regime, political rule, democracy, democratic values.

Bibl.: 21.

Panova Iryna O. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Tourism and Country Studies, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: iryna.panova@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1975-5644>

Bahinska Anastasiia V. – Student, Department of Tourism and Country Studies, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: xa12749965@student.karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7013-1150>

Авторитарні політичні режими є одними з найскладніших і найвпливовіших форм управління, які відзначаються концентрацією влади та обмеженням політичних прав і свобод громадян. Вони створюють особливу атмосферу політичної стабільності, але водночас породжують проблеми у сфері прав людини, демократичних інституцій та соціальної справедливості. Розуміння типології та характеристик авторитарних політичних режимів є надзвичайно важливим для вивчення й аналізу їх впливу на суспільство.

Авторитарні політичні режими завжди залишалися об'єктом пильного дослідження політологів, соціологів та інших наукових дослідників, які прагнуть зрозуміти сутність цих систем управління та їх вплив на суспільство та інституції. Наприкінці ХХ століття авторитарні режими пережили регенерацію, змінюючи свою форму та стратегії, щоб адаптуватися до умов, які швидко змінюються, і викликів глобального політичного ландшафту. Типологія та характеристики авторитарних політичних режимів є ключовими поняттями в аналізі цих політичних систем [21]. Відмінності між різними типами авторитаризму та їх характеристиками допомагають краще зрозуміти особливості кожної форми авторитарного правління, їх основні риси та основоположні принципи функціонування.

Авторитарні політичні режими характеризуються концентрацією влади в руках обмеженого кола людей чи однієї особи, недостатньою чи повністю відсутньою системою розподілу влади та політичних контролюючих механізмів. Вони часто супроводжуються обмеженнями громадянських прав і свобод, контролем над ЗМІ та пригніченням опозиції.

Значна кількість науковців мають дослідження, де висвітлюються причини та механізми поширення авторитарних режимів, а також їх стратегія зовнішньої політики. Важливо звернути увагу на роботи З. Бжезинського, І. Валлерстайна, С. Гантінгтона, Б. Геддес, Х. Дж. Лінца, Дж. Ная, Р. Кеогейна, І. Роллера, К. Н. Волтца, Х. Чехабі та інших. Вагомий науковий вклад у розглядуване питання зробили також науковці кафедри туристичного бізнесу та країнознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: А. Ю. Парфіненко, Г. С. Панасенко, М. Ю. Онацький, М. Г. Станчев та інші.

Мета статті – дослідження типології та характеристик авторитарних політичних режимів.

У політичній науці авторитарні режими приблизно із середини двадцятого століття, поряд із демократичними та тоталітарними режимами, становлять один із трьох класичних типів політичного правління. Авторитаризм, тоталітаризм і демократія називаються «класичною тріадою» систем правління або політичних режимів.

На відміну від принципово оскаржуваної концепції «демократії» визначення авторитарних режимів, висунуте Хуаном Лінцем (*J. J. Linz*) понад півсто-

ліття тому, все ще широко сприймається науковою спільнотою. Згідно з Х. Лінцем, авторитарні режими характеризуються чотирма визначальними рисами:

- 1) обмежений, невідповідальний політичний плюралізм;
- 2) відсутність розробленої та керівної ідеології, натомість наявні «відмінні менталітети»;
- 3) відсутність як інтенсивної, так і екстенсивної політичної мобілізації;
- 4) використання влади лідером або невеликою групою в офіційно погано визначених, але насправді досить передбачуваних межах [13].

Ця характеристика авторитарних режимів фіксує їх як один із типів автократії (іноземний термін, який також включає інші недемократичні політичні режими, які не є авторитарними, такі як тоталітаризм або, у розумінні Х. Лінца і Х. Чехабі (*H. Chehabi*), султанізм) [5].

Існує кілька типологій для вчених, зацікавлених у дослідженні відмінностей між типами авторитарних режимів [6]. Саме завдяки розмежуванню науковицею Б. Геддес (*B. Geddes*) різних підтипів авторитарних режимів (військового, персоналістського та однопартійного) пошуки типологічної ясності в спектрі недемократичних режимів набули нового імпульсу [9]. У своїй роботі авторка акцентувала увагу на перспективах виживання різних типів авторитарних режимів. П. Брукер (*P. Brooker*) пропонує, по суті, ті самі категорії, тоді як Е. Франц та Н. Езроу (*E. Frantz, N. Ezrow*) дотримуються типології Б. Геддес, але додають категорію монархій, «щоб дати повнішу картину» [3; 7]. Запропонована Х. Лінцем типологія авторитарних режимів ґрунтується на відношеннях між режимом і суспільством і в цілому дуже схожа на типологію Б. Геддес, однак Х. Лінц виділяє додатково теократичні режими, які використовують релігію як найголовніший важіль задля придушення інакомислення [13].

Було створено різні набори даних про авторитарні режими. Три найвидатніші – Б. Геддес, А. Хаденіус (*A. Hadenius*), Х. Чейбуб (*J. Cheibub*) [8; 11; 6]. Хоча вони схожі між собою, але відрізняються концептуалізацією авторитарних режимів, а також підтипами (тобто критеріями, за якими виділяються підтипи, а також кількістю самих підтипів). «Військовий», «королівський» і «цивільний» є автократичними підтипами в Х. Чейбуба, тоді як «військовий», «монархічний», «партійний» і «особистісний» – це ті, що описані Б. Геддес та А. Хаденіусом, які використовують іншу теоретичну основу підтипів, слідкуючи не за ідентичністю посадових осіб, а радше за типами базових інститутів. Але підтипи, до яких вони приходять («військовий», «монархічний», «однопартійний авторитарний», «багатопартійний авторитарний» і «безпартійний авторитарний» плюс «інші»), дуже близькі до даних інших наборів даних [18].

Оскільки найпоширенішою типологією в сучасній науці є саме дослідження Б. Геддес, вважаємо за потрібне розглянути, як, за думкою вченої, різні форми авторитаризму концептуалізуються та реалізуються.

Типологія авторитарних політичних режимів, за Б. Геддес, ґрунтується на двох вимірах: ступеню плюралізму, або ступеню конкуренції між групами та індивідами за політичну владу; і ступеню мобілізації, тобто ступеню, до якого держава здатна мобілізувати підтримку своєї політики.

Військові режими зазвичай характеризуються військовою хунтою, яка захоплює владу шляхом державного перевороту. Вони часто наголошують на першості порядку та стабільності порівняно з індивідуальними правами та свободами, а рівень плюралізму часто низький. В оригінальній статті Б. Геддес про довговічність авторитарних режимів стверджувалося, що тип військового режиму є найменш стабільною версією авторитаризму [9]. Авторка пояснює нестабільність цих режимів, посилаючись на їхню чутливість до внутрішніх розколів, оскільки військові офіцери часто вважають за краще залишити владу, ніж створювати внутрішні розколи.

Е. А. Нордлінгер (*E. A. Nordlinger*) визначає військові режими як стани, «в яких військові офіцери є головними або переважаючими дійовими особами через фактичне застосування сили або загрозу її застосування» [16]. У цих режимах збройні сили контролюють політику прямо чи опосередковано (тобто шляхом керівництва цивільними лідерами за лаштунками). Буркіна-Фасо є гарною ілюстрацією цього аргументу. Ця країна пережила військовий переворот у 1987 році, але лідер перевороту, президент Блез Компаоре, запровадив багатопартійні вибори в 1991 році, де він і його партія перемогли. Незважаючи на те, що Компаоре мав військове минуле, важливо визнати цю зміну в інститутах, які використовувалися для легітимізації його правління.

За словами Б. Геддес (1999), різниця між військовим і персоналістським режимом, керованим військовими, полягає в тому, що «справжні» військові режими де-факто не концентрують владу в одному конкретному військовому лідері [9].

Монархії – це авторитарні політичні режими, які характеризуються концентрацією влади в руках монарха. Рівень плюралізму може бути різним, але загалом опозиція часто обмежена. М. Вахман, Я. Теорелл і А. Хаденіус (*M. Wahman, J. Teorell, A. Hadenius*) визначають монархії як режими, в яких особа королівського походження успадкувала посаду глави держави відповідно до загальноприйнятої практики та/або конституції (не можна проголошувати себе монархом) [15]. Випадки, коли монарх має обмежені політичні повноваження та не є фактичним главою уряду, не класифікуються як монархії (тобто цере-

моніальні чи конституційні монархії). Однак правонаступництво не обов'язково має відповідати принципу первородства. Можуть також використовуватися інші принципи, як у «династичних» монархіях Перської затоки, де наступник обирається сімейним консенсусом. [12]. Той факт, що влада передається від батька до сина, недостатній для встановлення монархії. Сирія, Північна Корея та Демократична Республіка Конго є прикладами країн, де влада передавалася від батька до сина, але спадковість влади не регулювалася загальноприйнятою практикою чи конституцією. Досить цікаво, що монархії не можна класифікувати як персоналістські, хоча можна стверджувати, що монархії за визначенням є найбільш персоналістичним типом режиму з можливих і що вони мають багато спільних характеристик з персоналістськими режимами [10].

Цивільні режими, згідно з дослідженнями Б. Геддес, належать до однієї з двох категорій: персоналістських або партійних.

Перші – це режими, де диктатори особисто контролюють політику та обирають посадових осіб режиму. Персоналістські режими часто підтримуються партіями чи військовими, але не обмежені цими організаціями [8]. В однопартійних режимах політична партія має принаймні певний ступінь впливу на голову виконавчої влади. Після закінчення холодної війни кількість авторитарних режимів, які проводять вибори, різко зростає. А. Шедлер (*A. Schedler*) винайшов назву «виборчий авторитаризм», щоб пояснити ситуацію в тих країнах, де багатопартійні вибори використовувалися для легітимізації авторитарних режимів [19]. Протягом 1990–2000-х років декілька авторів досліджували роль таких виборів за авторитарних режимів [4].

Категорія однопартійних режимів належить до авторитарних режимів лише з однією легальною партією (формально чи де-факто). Це може дозволити внутрішньопартійну конкуренцію (як у Танзанії до 1995 р.) або конкуренцію з боку незалежних кандидатів (як у Лаосі). У деяких випадках чинна партія може також мати партії-сателіти, які є незалежними за назвою, але не займають опозиційних позицій (як в Узбекистані).

Однопартійна категорія – це тип режиму, який різко занепав із закінченням холодної війни, але яскравими сучасними прикладами є Китай, Куба та Північна Корея. Однопартійні режими, як правило, мають виборний законодавчий орган, де представлена лише одна партія [2].

Багатопартійна авторитарна категорія відповідає режимам, які А. Шедлер називає «виборчими авторитарними» [19]. У цих режимах допускається принаймні мінімальний рівень конкуренції, а деяким кандидатам від опозиції (хоча не обов'язково всім) дозволяється брати участь у національних виборах.

У деяких випадках опозиційні кандидати не представлені в парламенті через добровільний бойкот, але, на відміну від однопартійних режимів, їм не перешкоджають балотуватися.

С. Левицький і Л. Вей (*S. Levitsky, L. A. Way*) наголошують на тому, що «конкурентні авторитарні режими», де диктатори не можуть бути впевнені в перемозі на виборах і де «чинний президент має попотіти», відрізняються від тих, де конкуренція є номінальною [14]. Незважаючи на те, що це, безперечно, дійсна теза, відмінність важко реалізувати в якісних термінах. Результати виборів часто використовувалися для визначення вибірки країн, які класифікуються як конкурентно-авторитарні.

Окрім основної типології, деякі дослідники також визначають *гібридні категорії*. Оскільки основні категорії не виключають одна одну, кілька країн поєднують інститути двох основних типів режимів. Ці політичні режими виникають на основі авторитарного в результаті незавершеного демократичного переходу. Гібридні режими поєднують автократичні риси з демократичними, вони можуть одночасно проводити політичні репресії та чергові вибори [17].

Західні дослідники, аналізуючи гібридні режими, звертають увагу на декоративний характер демократичних інституцій (вибори не приводять до зміни влади, різні ЗМІ транслюють точку зору уряду, «опозиція» в парламенті голосує так само, як правляча партія тощо [1].

Стосовно режимів, які раніше називали «перехідними», у 1980-х роках почав використовуватися термін «гібридний режим», оскільки, за словами Томаса Карозерса (*T. Carothers*), більшість «перехідних країн» не є ні повністю диктаторськими, ні такими, що прагнуть до демократії, і за великим рахунком їх не можна назвати перехідними. Вони знаходяться в політично стабільній сірій зоні, зміни в якій можуть не відбутися десятиліттями. Таким чином, він заявив, що гібридні режими слід розглядати без припущення, що вони зрештою стануть демократіями. Ці гібридні режими були названі «напівавторитаризмом», або «виборчим авторитаризмом» [20].

Ознаки гібридного режиму за Гільермо О'Доннеллом (*Guillermo O'Donnell*), Філіппом К. Шміттером (*Philippe C. Schmitter*), Ларрі Дж. Даймондом (*Larry Jay Diamond*), Томасом Карозерсом (*Thomas Carothers*):

- 1) *Наявність зовнішніх атрибутів демократії*. Гібридні режими часто намагаються зберегти певну форму демократичної легітимності, наприклад проводять вибори та мають конституційні гарантії прав громадян.
- 2) *Низький ступінь представництва інтересів громадян у процесі прийняття політичних рішень*. Гібридні режими нерідко обмежують політичну конкуренцію, контролюють засоби

масової інформації та використовують різні техніки для придушення опозиції. Усе це призводить до недостатнього представництва громадян у прийнятті політичних рішень.

- 3) *Низький рівень політичної участі*. Громадяни мають обмежений доступ до політичного процесу й обмежені можливості впливу на політичні рішення. Це може включати обмеження права на свободу слова, збирань та об'єднань.
- 4) *Декларативність політичних прав і свобод (фактично, складно реалізувати)*. Принаймні на папері гібридні режими можуть гарантувати політичні права та свободи громадян, але на практиці ці права можуть бути порушені або їх майже неможливо реалізувати. Громадяни можуть стикатися зі змінними «правилами гри» та систематичною дискримінацією
- 5) *Низький рівень довіри громадян до політичних інститутів*. Це може бути наслідком різних факторів, таких як: недостатня прозорість діяльності політичних інститутів, поширення корупції, використання насильства та репресій проти опозиції, маніпулювання виборчим процесом та інформаційною цензурою. Низький рівень довіри громадян до політичних інститутів підриває легітимність та ефективність демократичних процесів, обмежує можливість активної участі громадян у політичному житті та збільшує ймовірність соціально-політичної нестабільності [11].

Гібридним режимам притаманне «уявне» прагнення зберегти форму демократії, але на практиці вони обмежують політичну конкуренцію, контролюють засоби масової інформації та придушують опозицію.

Гібридні режими характеризуються низьким рівнем політичної участі громадян. Це може бути наслідком обмежень у правах на збирання, об'єднання та висловлювання, а також загального відчуття безсилля та відчуження громадян від політичного процесу.

Низький рівень довіри громадян до політичних інститутів також може бути спричинений корупцією, недостатньою прозорістю та відсутністю відповідальності з боку політичних еліт. Громадяни втрачають віру в систему, коли спостерігають випадки зловживання владою та безкарність корупційних схем.

У цілому, низький рівень довіри громадян до політичних інститутів у гібридних режимах є результатом систематичного обмеження демократичних принципів та практик, які сприяють впливу та участі громадян у прийнятті політичних рішень. Це створює негативний вплив на демократичний розвиток суспільства та може підірвати стабільність і легітимність політичної системи.

ВИСНОВКИ

Авторитарні політичні режими відрізняються від демократичних систем тим, що влада концентрується в руках обмеженої групи людей або одного лідера. Ці режими часто мають обмежені права та свободи для громадян, контролюють засоби масової інформації та використовують репресивні методи для збереження влади. Кожен тип авторитарних політичних режимів має свої унікальні риси та особливості, але спільною є концентрація влади, обмеження прав і свобод громадян, контроль над ЗМІ та використання репресивних методів для збереження влади.

Розуміння типології та характеристик авторитарних політичних режимів є важливим кроком для аналізу та розпізнавання сучасних політичних систем і розробки стратегій протидії авторитаризму, захисту демократичних цінностей і та зміцнення демократичних інституцій.

Таким чином, доведено, що для забезпечення стабільності, верховенства прав людини та побудови справедливого суспільства необхідно підтримувати інституції демократії та працювати над посиленням світової співпраці для вирішення проблем, пов'язаних з авторитарними політичними режимами. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Anselmi M. Populism, social polarization and hybrid regimes: the case of Venezuela. In: *Globalization and Socio-political New trends* / Ed. by Flaminia Saccà. 2016. Vol. 5. P. 89–103. URL: https://iberoame.usal.es/wp-content/uploads/2016/11/Anselmi_Ponencia-Salamanca.pdf
2. Banks A. S., Wilson K. A. Cross-national time-series data archive. Israel : Databanks International, 2012. 44 p.
3. Brooker P. *Non-Democratic Regimes: Theory, Government and Politics*. New York : Palgrave, 2009. 312 p.
4. Brownlee J. *Authoritarianism in an Age of Democratization*. Cambridge University Press. 2007. 280 p.
5. *Sultanistic Regimes* / Ed.: Chehabi H., Linz J. London : Johns Hopkins University Press, 1998. 296 p.
6. Cheibub J., Gandhi J., Vreeland J. Democracy and Dictatorship Revisited. *Public Choice*. 2010. Vol. 143. P. 67–101.
DOI: <https://doi.org/10.1007/s11127-009-9491-2>
7. Frantz E., Ezrow N. *The Politics of Dictatorship: Institutions and Outcomes in Authoritarian Regimes*. Boulder: Lynne Rienner, 2011. 133 p.
8. Geddes B. *Paradigms and Sand Castles – Theory Building and Research Design in Comparative Politics*. Michigan : Michigan University Press, 2003. 314 p.
9. Geddes B. What Do We Know about Democratization after Twenty Years? *Annual Review of Political Science*. 1999. Vol. 2. P. 115–144.
DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.2.1.115>
10. Geddes B., Wright J., Frantz E. Autocratic Breakdown and Regime Transitions: A New Data Set. *Perspectives on Politics*. 2014. Vol. 12. Iss. 2. P. 313–331.
DOI: <https://doi.org/10.1017/S1537592714000851>
11. Wahmann M., Teorell J., Hadenius A. Authoritarian Regime Types Revisited: Updated Data in Comparative Perspective. *Contemporary Politics*. 2013. Vol. 19. Iss. 1. P. 19–34.
DOI: <https://doi.org/10.1080/13569775.2013.773200>
12. Herb M. All in the Family: Absolutism, Revolution, and Democracy in the Middle Eastern Monarchies. New York : State University of New York Press, 1999. 380 p.
13. Linz J. J. An Authoritarian Regime: Spain. Cleavages, Ideologies, and Party Systems. *Transactions of the Westmarck Society*. 1964. Vol. 11. P. 291–341.
14. Levitsky S., Way L. A. *Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes after the Cold War*. Cambridge : Cambridge University Press, 2010. 536 p.
15. Wahman M., Teorell J., Hadenius A. Authoritarian Regimes Data Set, version 5.0. URL: https://xmarquez.github.io/democracyData/reference/wahman_teorell_hadenius.html
16. Nordlinger E. A. *Soldiers in Politics: Military Coups and Government*. Pearson College Div., 1976. 224 p.
17. Robinson N., Milne S. Populism and political development in hybrid regimes: Russia and the development of official populism. *International Political Science Review*. 2017. Vol. 38. Iss. 4. P. 412–425.
DOI: <https://doi.org/10.1177/0192512117697705>
18. Roller E. Comparing the Performance of Autocracies: Issues in Measuring Types of Autocratic Regimes and Performance. *Contemporary Politics*. 2013. Vol. 19. Iss. 1. P. 35–54.
DOI: <https://doi.org/10.1080/13569775.2013.773201>
19. Schedler A. *Electoral Authoritarianism: The Dynamics of Unfree Competition*. Boulder : Lynne Rienner Publishers, 2006. 267 p.
20. Carothers T. *Democracies Divided: The Global Challenge of Political Polarization*. Washington : Brookings Press, 2019. 319 p.
21. Waltz K. N. *Man, the state and war: A theoretical analysis*. New York : Columbia University Press, 2018. 388 p.

REFERENCES

- Anselmi, M. "Populism, social polarization and hybrid regimes: the case of Venezuela". *Globalization and Socio-Political New Trends*, vol. 5 (2016): 89-103. https://iberoame.usal.es/wp-content/uploads/2016/11/Anselmi_Ponencia-Salamanca.pdf
- Banks, A. S., and Wilson, K. A. *Cross-national time-series data archive*. Israel: Databanks International, 2012.
- Brooker, P. *Non-Democratic Regimes: Theory, Government and Politics*. New York: Palgrave, 2009.
- Brownlee, J. *Authoritarianism in an Age of Democratization*. Cambridge University Press, 2007.
- Carothers, T. *Democracies Divided: The Global Challenge of Political Polarization*. Washington: Brookings Press, 2019.
- Cheibub, J., Gandhi, J., and Vreeland, J. "Democracy and Dictatorship Revisited". *Public Choice*, vol. 143 (2010): 67-101.
DOI: <https://doi.org/10.1007/s11127-009-9491-2>
- Frantz, E., and Ezrow, N. *The Politics of Dictatorship: Institutions and Outcomes in Authoritarian Regimes*. Boulder: Lynne Rienner, 2011.

- Geddes, B. "What Do We Know about Democratization after Twenty Years?" *Annual Review of Political Science*, vol. 2 (1999): 115-144.
DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.2.1.115>
- Geddes, B. *Paradigms and Sand Castles – Theory Building and Research Design in Comparative Politics*. Michigan: Michigan University Press, 2003.
- Geddes, B., Wright, J., and Frantz, E. "Autocratic Breakdown and Regime Transitions: A New Data Set". *Perspectives on Politics*, vol. 12, no. 2 (2014): 313-331.
DOI: <https://doi.org/10.1017/S1537592714000851>
- Herb, M. *All in the Family: Absolutism, Revolution, and Democracy in the Middle Eastern Monarchies*. New York: State University of New York Press, 1999.
- Levitsky, S., and Way, L. A. *Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes after the Cold War*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- Linz, J. J. "An Authoritarian Regime: Spain. Cleavages, Ideologies, and Party Systems". *Transactions of the Westermarck Society*, vol. 11 (1964): 291-341.
- Nordlinger, E. A. *Soldiers in Politics: Military Coups and Government*. Pearson College Div., 1976.
- Robinson, N., and Milne, S. "Populism and political development in hybrid regimes: Russia and the development of official populism". *International Political Science Review*, vol. 38, no. 4 (2017): 412-425.
DOI: <https://doi.org/10.1177/0192512117697705>
- Roller, E. "Comparing the Performance of Autocracies: Issues in Measuring Types of Autocratic Regimes and Performance". *Contemporary Politics*, vol. 19, no. 1 (2013): 35-54.
DOI: <https://doi.org/10.1080/13569775.2013.773201>
- Schedler, A. *Electoral Authoritarianism: The Dynamics of Unfree Competition*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2006.
- Sultanistic Regimes* / Ed.: Chehabi H., Linz J. London: Johns Hopkins University Press, 1998.
- Wahman, M., Teorell, J., and Hadenius, A. "Authoritarian Regimes Data Set, version 5.0". https://xmarquez.github.io/democracyData/reference/wahman_teorell_hadenius.html
- Wahmann, M., Teorell, J., and Hadenius, A. "Authoritarian Regime Types Revisited: Updated Data in Comparative Perspective". *Contemporary Politics*, vol. 19, no. 1 (2013): 19-34.
DOI: <https://doi.org/10.1080/13569775.2013.773200>
- Waltz, K. N. *Man, the state and war: A theoretical analysis*. New York: Columbia University Press, 2018.

УДК 336.051

JEL: A13; E24; H41; H54; I30; L88

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-5-11-18>

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНКЛЮЗІЇ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

©2023 ПТАЩЕНКО О. В., ДЕНИСЮК О. В., КУРЦЕВ О. Ю., МАЛІНКА І. Л.

УДК 336.051

JEL: A13; E24; H41; H54; I30; L88

Птащенко О. В., Денисюк О. В., Курцев О. Ю., Малінка І. Л. Особливості економічної інклюзії у воєнний період

У представленій роботі розглянуто основні аспекти економічної інклюзії та сьогодишній стан економіки України. Визначено складові економічної інклюзії, а саме: 1) реагування на економічні виклики. Воєнний період супроводжується різкими змінами в економічній сфері, такими як знищення інфраструктури, втрата робочих місць, переривання економічних зв'язків та інші виклики. Економічна інклюзія в цьому контексті полягає в розробці та реалізації стратегій відновлення економіки, створенні нових робочих місць і забезпеченні стійкого економічного зростання. 2) Урахування потреб вразливих груп. Воєнні конфлікти можуть вплинути на різні групи населення нерівномірно. Економічна інклюзія вимагає особливої уваги до потреб вразливих груп, таких як внутрішньо переміщені особи, військові ветерани, жінки та діти. Вона має сприяти їх включенню в економічні процеси, забезпеченню соціального захисту та рівних можливостей. 3) Забезпечення соціальної стабільності. Економічна інклюзія у воєнний період також спрямована на забезпечення соціальної стабільності. Це означає створення умов для зниження нерівності, забезпечення доступу до ресурсів та послуг, запобігання конфліктам і сприяння мирному відродженню суспільства. 4) Розширення доступу до фінансових ресурсів. У воєнний період доступ до фінансових послуг може бути обмеженим. Економічна інклюзія передбачає сприяння розширенню доступу до фінансових ресурсів, що може включати розвиток мікрофінансових установ, створення сприятливих умов для кредитування малих і середніх підприємств, розширення доступу до банківських послуг і фінансової освіти. Такі особливості формують сучасний стан економічної системи з боку її інклюзивності. Також зазначимо, що воєнний період може потребувати реструктуризації економіки з метою відновлення та підтримки сталого розвитку. Економічна інклюзія сприяє створенню сприятливих умов для перебудови економіки, розвитку нових секторів, підтримці малих і середніх підприємств, привабливості інвестицій і залученню зовнішніх ресурсів. Враховуючи особливості воєнного періоду, економічна інклюзія стає важливим інструментом відновлення та побудови сталого розвитку. Шлях до успіху лежить у гармонійному поєднанні економічних заходів зі сприянням соціальній справедливості, захисту прав людини та активної співпраці всіх зацікавлених сторін.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивна економіка, інклюзивність, економічна система, складові інклюзії.

Бібл.: 11.

Птащенко Олена Валеріївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: Olena.Ptashchenko@hneu.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2413-7648>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2133774>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57215814236>